

Zo tel je: leeftijden van kustvogels

In deze rubriek pakken we telkens een telprobleem aan en laten we deskundigen aan het woord. Deze keer vertelt Bas Engels (25), die vorig jaar stage liep bij Sovon, over leeftijdstellingen. Het bepalen van de verhouding tussen juveniele en adulte kustvogels blijkt niet altijd een koud kunstje te zijn.

Je zocht tijdens je stage uit bij welke kustvogels het verantwoord is om leeftijden te bepalen. Hoe kwam je bij dit onderwerp?

Steeds meer mensen gaan naar buiten om te genieten van de natuur. Al deze mensen verzamelen in potentie gegevens over waar en wanneer ze bepaalde soorten waarnemen. Sovon kent allerlei projecten en invoermogelijkheden voor deze waarnemers; denk bijvoorbeeld aan de maandelijkse watervogeltellingen. Naast echter onder andere 'soort' en 'aantal' valt er nog veel meer uit dit type tellingen te halen, zoals bijvoorbeeld het bepalen van de leeftijd van de waargenomen vogels. Maar bij welke soorten is dit mogelijk? Het doel van deze stage was om een overzicht (zie sovon.nl/jong-adult-verschillen-Waddenzee) te maken van kustvogels die in potentie geschikt zijn voor (toekomstige) leeftijdstellingen.

Wat voor informatie leveren leeftijdstellingen op?

Leeftijdstellingen kunnen meer inzicht geven in het reproductiesucces van vogels. Een slecht broedseizoen van de Scholekster zou terug te zien moeten zijn in het aantal

juveniele vogels. Dit geldt ook voor soorten die niet in Nederland broeden maar er wel doortrekken of overwinteren, zoals de Rotgans en veel soorten steltlopers. Door leeftijdstellingen krijgen we ook bij deze soorten inzicht in hoe succesvol een broedseizoen was, en of er veranderingen op termijn zijn.

Met welke makkelijke soorten kun je als teller zo beginnen?

Meeuwen zijn een vrij eenvoudige groep om mee te beginnen en veel waarnemers brengen deze soorten ook al op leeftijd. De meeste meeuwen hebben meerdere jaren nodig om zich in een volledig adult venkleed te tonen, zoals de Zilvermeeuw en de Grote Mantelmeeuw. Elk kalenderjaar heeft een typerend venkleed dat bij een goede instructie prima herkenbaar is. Ook de Rotgans is een makkelijke soort. Jonge Rotganzen hebben duidelijke witte strepen op hun flanken, waaraan ze op grote afstand te herkennen zijn. Bij de Bontbekplevier zijn de details op grotere afstand moeilijk te onderscheiden. Je bent als waarnemer afhankelijk van de afstand en niet iedere vrijwilliger beschikt over een telescoop.

Bas Engels aan het werk in de Wadden, 28 april 2016.

*Kokmeeuwjongen
in het water bij de Kreupel,
28 juni 2013. Foto: Harvey van Diek*

Bij welke soorten is het onderscheid tussen adult en juveniel écht lastig of zelfs onmogelijk?

Er zijn veel soorten waarbij dit erg lastig is. De Smient is een goed voorbeeld. Juvenile vogels lijken sprekend op adulte vrouwtjes en zijn alleen aan kleine details te onderscheiden. Voor veel waarnemers is dit onbegonnen werk; alleen voor de echte kenners is dit mogelijk. Andere moeilijke soorten zijn bijvoorbeeld Blauwe Kiekendief, Krakeend en Regenwulp. Bij de Velduil is het bijna onmogelijk.

Het komt vaak neer op heel goed naar veren kijken. Wat is daar zo leuk aan?

Veel voorkomende soorten, zoals de Wilde Eend, zijn voor mensen niet meer interessant genoeg om lang naar te kijken. Toch, als je je telescoop op een Wilde Eend plaatst en gaat kijken naar de details, dan vallen bijzondere kleurschakeringen en verenpatronen op. De spiegel op de vleugel is in het juiste licht bijzonder mooi en die kleine, krullende veertjes op de staart van een woerd zijn heel apart. Zo heeft iedere soort zijn eigen, kenmerkende details die op zulke momenten op zullen vallen. Ze geven een andere dimensie aan het observeren van vogels.

Je beoordeelde in je verslag 54 soorten uit de Waddenzee waarvoor er misschien jongentellingen door vrijwilligers gedaan kunnen worden. Hoe zou jij zulke tellingen coördineren?

Het is ontzettend belangrijk dat de vrijwilligers goed geïnstrueerd worden over hoe ze juveniele van adulte vogels kunnen onderscheiden. Dit kan door het aanbieden van duidelijke tekeningen, foto's en beschrijvingen. Binnen veel lopende projecten kunnen deze leeftijdstellingen prima worden geïmplementeerd. Je moet vrijwilligers vooral enthousiast zien te maken. Dus, bij deze... pak je verrekijker en ga naar buiten, want er vliegen genoeg jonge vogels rond!

